

tartott GOLDBERG-VARIÁCIÓI-t, és képes volt túlszárnyalni azt. Kurtágék tíz darabot vettek fel, és elképesztő boldogság, hogy ezek az én felvételeim társaságában vannak és lesznek.

D. M. Ekkora, évtizedek alatt keletkezett anyag felvételénél adódik a felvetés, hogy a darabok gazdagsága, különbözősége a felvételtechnika különbözőségében is lecsapódjon.

CS. G. Kezdetből úgy képzeltem el, hogy változzon a hangzás füzetenként, darabonként. Nagyon tetszett a Wilhelm által kezdetben beállított nyers és meglehetősen direkt hangzás, de szerettem volna távoli beállításokat is, és főleg szerettem volna a hangzáson darabonként változtatni, ami később meg is valósult.

D. M. Jelen voltak Kurtágék a felvételeiden?

CS. G. Kölcsönösen távol maradtunk egymás felvételeiről. Van egy pont, amikor jobban játszom, ha nincs ott. Amikor már egyedül kell lennem a darabbal. Előtte persze annál intenzívebb munka folyt. A próbafelvételeket Kurtág még alaposan megbírálta. Sokszor telefonba játszott vagy játszattott be egy-egy darabot.

Maga a felvétel rendszerint este hattól tizenegyig készült, ezalatt többnyire négy-öt darabot vettünk fel, de volt olyan nap, hogy csak két-három percnyi zenét. A BMC által teremtett nagyvonalú időbeosztást nem hiszem, hogy a világ bármely más lemezcége hajlandó lett volna biztosítani.

Visszatekintve a két évre, úgy érzem, egyetlen felvételemmel sem voltam ilyen elégedett. Amikor két év után befejeztem, hihetetlen érzés volt. Nem tudtam elhinni, hogy kész, ennyi, vége. Hamarosan kiderült, igazam lett. Tényleg nincs vége. Kurtág az utolsó pillanatban azt kérte, ne összkiadás jelenjen meg. Válogatás lesz tehát, több változatban. De ez már egy másik történet.

2005. november

Határ Győző

HAJASBABA

soliloquio

Hajasbaba: *baj van!* Édes egy Kölöncöm!
könyörülj meg rajtam rigolyás különcön!

„ahogy van minden jó” a Hajasbabának
tejjel-mézzel folyó – nekem halál bánat
ihletem pocsolya kezem-lábam hasgat
nem lát nem ő baja: ültő nap olvasgat

babamemória szita: lyukas-odvas
betűparazita nem tudja mit olvas
elméláz fölötte: fotókat furcsállja
nem emlékszik Gönczre Bokrosra Gyurcsányra

betűkön barangol ha magyar ha angol
azonnal ráhangol – ESKÜVŐ KARAMBOL
BANK TŐZSDE A KORMÁNY – ha mindet fölette
hajasbabaformán elsiklik fölötte

ríhatnék ha látom: „hozd! add ide! vedd el!”
(úgy jár: ólomlábbon drót járókerettel)
ki-kinéz réveteg – nem mer „háztól házig”:
karosszék s a betegágy között ingázik

élünk egy kalitban: „a vers meg az ékszer
adtam-írtam: itt van! címre sem emlékszel?”
betűbe falazva: rajta rostokolva
nemigen hajazza hogy olvasta volna

néznék az IDŐBE – kiszámolni ormán
lerogyva-kidőlve: kegyes életformám
nékem KISKEVÉSKE – a Hajasnak SOK van
mérjem *esztendőkbe*? mérjem *hónapokban*?

Édes egy Kölöncöm! Hajasbaba: *baj van!*
rigolyás különcön – könnyörülj meg rajtam

BÖLCSELEM

(a letúnt barátság ijedelme)

engem les-e? halálra keres-e
Béla?
jesszusom hisz ennek a fele se
tréfa
mer' még tán jáj! felelősségre vo-
nagol
mivel bennem Csökkent HERETNEKET
szagol
ez? miféle *alumnus* ki volt jó
barát
hajh! nem imád ez se Böhmét se Kab-
Balát
vajhánton lenne Hamvasabbnál Ham-
vasabb

nem hisz BENNE bár a szíve majd meg-
hasad
ámbárvást csudálja Ország s Hívő
Sereg
hű cimborája néma: róla le-
pereg
Mélyengések Száz meg Száza: a BÖL-
CSELEM
Oszlopszentet ez? meg se lát a szem-
telen
borba fojtva bölcsel Ó – hugyó-
piás
s ez? meg se látja MELYMINŐ s hogy Ó-
RIÁS

Térey János

A. & D.

Most rákérdeznek egymás életére:
Apollón, Dionüszosz ápolója,
S Dionüszosz, Apollón doktora.
Fantasztának a legszentebb szabadság:
Csapongani most ide, most oda.

Minden kastélypark aszimmetrikus,
És aszimmetrikus a lények arca,
Mint láthatjuk új napra virradóra;
Apollón Dionüszosz doktora,
S Dionüszosz Apollón ápolója.

Amikor Dionüszosz búskomor,
Apollón lesz a nagyherceg, s övé
Az álomporral behintett varázshegy,
Hol szenzáció még a nagymosás is,
És esemény a zivatar, ha rákezd.

Apollón Süddeutsche Zeitungot olvas:
Dionüszosz a tartományi elnök,
Kit újraválasztottak múlt vasárnap;
És Apollón, ki ráadja a voksát,
Míg nem érkezik meggyőzőbb ajánlat.

Apollón cserbenhagyja pártfogoltját,
Mert Vénusz végül is pótolhatatlan...
Pár napig nem beszélnek emberül;
Egymás életrajzában elmerülve,
Gyorspostát váltanak – házon belül.

A hófehér manzárdablak mögött
A. és D. gyakran eltöprengenek,
Milyen lehet az élet íze kívül,
És fölnyitják a vízszintes sorompót,
És őrzáratuk sétává szelídül.

„Pontos, francia alléival együtt
Nem szimmetrikus kettőnk parkja sem,
De úgy formáljuk minden ünnepen,
Hogy szabályosnak látsszon. Akinek
Nincs vasárnapi arca, védtelen.”

Tandori Dezső

A SEMMI PERCEK

A Semmi Percek: nem a Semmi perceg,
a Semmi Percek, ők – Zenón, *időben*.
Semmi sincs időn kívül, nincs időtlen,
nincs *időben*, nincs rosszkor; mint a felleg
Baudelaire-nél, mint hogy Csáth az éj felé,
Dide úr az életé, hogy Szép Ernő
zöttyent a rímen, elmarad nadrág, nő,
és hogy magam a vágyott Semmié
bár ne úgy lennék, mint Babits,
de Nemes Nagy se, Pilinszky se, J. A.,
e kört-járók, kört-jártak, semmi-perc-szó,
Zenón, mondom, nem ott, nem itt, s
nem sehol. A Semmi Hely valahol
hely, mint a filc alkoholos,
de nem egy fél vodka vagy unicum, nem,
és a nem-érdekesség nem, hogy unjam,
a Semmi Perc az elképzelhetetlen,
hogy valamit képzelgetni lehessen
– spec. – nekem. Nem képzelgek. Bármilyen fél-tűnt
leosztás jobb, változat, mit akarjak

örök-magam-módjában, s ahogy a varjak
(hah-rím!) a kisebb, kedves madaraknak
szórt kaját (a galambokkal) viszik,
nem rovom fel nekik. Mindegy! Ahogy
a régi nagyok mind ezt rég megírták,
égen kalligrafáló irkafirkák,
maguk e jelek jelződnek tovább,
a meghatározhatatlanon át.
Mit vendégség, mit kaptár, tavalyi
naptár mind az ember-szokásai.
Az sincs, hogy csak Semmi Percet akarnék,
lére eresztve létezőt, kotornék
egy hideg, félig visszaköpködött
pörköltanyag vadhúsai mögött,
„pincér, pörköltet vadhúsból”, a viccek
ne jöjjenek, hogy magamon segítsek,
mégis, ha leadtam magam a versre már,
olyan, hogy a jobb igyekezet egyre kár
megint, kár érte. Nem, a Semmi Percek
nem közök, kimaradt szívdobbanások
a gatyából, Kálnokyból, kitákol-
ni nem akarok ilyeneket én.
A Semmi Percek a Teljes Szerén Vett
Idő! Nem az, hogy összeérnek
elemei, de az egész: a katyvasz
teljes hiánya. És nem, hogy tollat fossz
(dunnának, dumának), nem az.
A Semmi Perc az a Tavasz, mikor
nem kell, hogy ez legyen: az agya forr
az embernek a várt kis nyugalom
reményén is, és csak elronthatom
(Szabó L.) a vágyakozással, hogy lennének bár,
és más vágy félholtan a szilvalekvár,
és hagyjuk. Azt akartam itt csak én, azt,
és el se mondani,
hogy csak halott madárkáim adhatják
meg azt a se törvényesét, se fattyát –
„pincér, egalité, egy finom fattyú-idő
órát nekem, de lecsorogjon szélből!” –,
csak halott madárkáim, és ha pótlani
nem próbálom őket,
csak ők, hogy mintegy emlékükkkel idéznek
engem magam,
úgy vagyok nem „magam”,
de minden nélkül, nem is semmiben
– hisz magam kedvéért a Semmibe
senkim-semmim nem küldhetem,

könyv-lap-akármi megjelenést,
 fürge vagy – főleg – késlekedő fizetést,
 Hamlet egész monológjának minden
 tételét, nincs mód, hogy Semmimbe küldjem.
 Különben is, privatizált pokol
 lenne tudnom, ott vannak valahol.
 (Ha e Franc lenne enyém.) Nem én!
 Csak halott madárkái adhatják meg
 – mit így nevezek – a Semmi Percet:
 semmikor és sehol. És ez valamire ráírmel,
 kinnal csinállok bármit, szinte klón-rímmel,
 mert már csak a Semmi Perc, az boldogíthat.
 „Szerkesztő Úr, köszönöm, hogy lehozta. Pacsondkápról üdvözet!”

(Középdal)

Csak holt madarai jó Tandori.
 Csak neki minden más is így, ami.

Tallár Ferenc

POÉTIKA ÉS ETIKA

1

Az 1864-ben megjelent FELJEGYZÉSEK AZ EGÉRLYUKBÓL című kisregényt általában fordulópontnak tekintik Dosztojevszkij művészetében. Ezzel veszi kezdetét Dosztojevszkij második, a „nagy regényekhez” vezető alkotóperiódusa. A művet elemezve Sesztov a fordulat lényegét a humanizmustól, a humanista erkölcstől való elszakadásban látta: e művével lépett volna túl Dosztojevszkij jón és rosszon. Fehér Ferenc ugyanezt a művet azért elemzi, hogy ennek révén bizonyítsa az „erkölcsi középpont” jelenlétét Dosztojevszkij művészetében. S míg Sesztovnak a két részből álló mű második részét gyakorlatilag félre kell tolnia,¹ addig Fehér, méghozzá épp az „erkölcsi középpont” felől, a mű egészére, az első és második rész kapcsolatára tud rákérdezni. Ha csak a kisregény első részét olvassuk – érvel –, azaz az „odúlakó” belső monológját, akkor nincs semmiféle „objektív”, tehát művön belüli kritériumunk annak megítélésére, vajon azonosul-e az író az odúlakó ön- és világértelmezésével. De „*éppen ezért nem szakad itt meg a »történet« – folytatja Fehér – ...ezért alakul át a Dosztojevszkijnél még racionálisan tagolt belső monológ szabályos »énelbeszléssé«, az »egérlyuk« lakójának szembesítésévé saját egykori iskolatársával, majd Lizával, a prostituálttal*”. És Dosztojevszkij – vonja le következtetését Fehér – itt már „*nem tűr kétértelműséget*”: a mű egésze, illetve a második rész vége felől nézve a negatív ítélet egyértelmű.²